

Fryktkultur er et politisk ansvar

Helsepersonells ytringer kan gi livsviktig korreksjon og hindre ukloke valg. Politikerne må få slutt på fryktkulturen.

DN Magasinet omtaler 23. januar frykt- og lydighetskulturen i norske sykehus. Beskrivelsen er berettiget, men viser bare toppen av isfjellet.

De som rammes, er noen av de beste blant oss. Men ikke bare leger. Vel så utsatt er sykepleiere, hjelpepleiere, fysioterapeuter - helseprofesjonsgrupper med svakere tradisjon for autonomi og svakere fagforeninger.

Fryktkulturen har ikke bare infisert helseforetakene; I mange kommuner ser det ut til å være på samme måte. Direktører og rådmenn hykler at de ønsker åpenhet, men deres handlinger viser noe annet.

Det påpekes at denne praksisen krenker det enkelte helsepersonellts grunnlovsfestede ytringsfrihet. Det er korrekt, men likevel kanskje ikke den mest alvorlige konsekvensen. Ytringsfriheten er ikke bare - ikke en gang først og fremst - viktig som en rettighet for den enkelte. Ytringsfriheten er avgjørende for at demokratiet skal fungere.

Ytringsfriheten sikrer at mennesker med kompetanse, f. eks. helsepersonell, offentlig kan bidra til å belyse konsekvensene av politiske eller administrative valg. Ytringsfriheten forhindrer monopolisering av premissene for beslutninger som skal treffes. Dermed reduseres risikoen for at beslutningene blir ukloke.

Derfor er helsepersonellts ytringsfrihet først og fremst viktig for pasientene. Dersom helsebudsjettet skal bli brukt til pasientenes beste og ikke sløses vekk på byråkrativest og luftige ideer, må det være rom for helsepersonellts stemme.

En rekke saker kunne fått et mindre ulykkelig - og mindre kostbart - utfall dersom ikke velkvalifiserte motstemmer var blitt bragt til taushet, for eksempel:

- Helse Nords kostbare og uryddige omgang med datajournalleverandøren DIPS
- fusjonsskandalen i Oslo
- den ødeleggende usikkerheten rundt billige og veldrevne lokalsykehus.

Avveilingen mellom ansattes ytringsfrihet og lojalitetsplikt beskrives ofte som vanskelig. Juridisk sett er det kanskje riktig. Men i en offentlig, skattefinan-

De som rammes, er noen av de beste blant oss. Men ikke bare leger. Vel så utsatt er sykepleiere, hjelpepleiere, fysioterapeuter - helseprofesjonsgrupper med svakere tradisjon for autonomi og svakere fagforeninger, skriver artikkelforfatteren. Her fra Radiumhospitalet. Foto: Per Thrana

Innlegg Torgeir Bruun Wyller

siert virksomhet må lojalitetsplikten forstås annerledes enn i et privat firma. I Norge har vi i all hovedsak et offentlig og

Torgeir Bruun Wyller mener det er politikernes ansvar å gjenskape tilliten i helsetjenesten.

skattefinansiert helsevesen fordi vi tror det kan ivareta andre verdier enn et privat, profittdrevet system. Men det innebærer også at helsepersonellts lojalitetsplikt først og fremst bør rettes mot fellesskapet, som betaler, og mot pasientene, som er prisgitt et monopol.

Den kloke leder i en offentlig helsetjeneste setter ikke lojalitetsplikten overfor ledelsen på spissen. Han vet nemlig at kompetente og taleføre medarbeidere representerer livsviktige korreksjoner og kan berge ham fra å begå dumheter.

Den ukloke leder, derimot, håndterer lojalitetsplikten autoritært. Han immuniserer seg mot velbegrunnede faglige motforestillinger og løper dermed stor risiko for å sløse med fellesskapets penger og gi

pasientene et svekket tilbud.

Mye tyder på at det er en økende tendens til at helseledere inntar en autoritær lederstil, med overdreven vekt på ansattes lydighet og med en fryktkultur blant de ansatte som resultat. Fenomenet har sikkert eksistert lenge, men synes å tilta. Stadig flere saker kommer for dagen - lik de som DN Magasinet nå har gjort kjent. Det henger sammen med de overordnede prinsipper man har valgt for styring av helsetjenesten.

Fagledelse basert på tillit til helsepersonellts yrkesetiske prinsipper er erstattet med mistillit, kvasimarked, bokholderitriks, omdømmebygging og rapporteringstyranni.

Derfor er det politikernes ansvar å gjenskape tilliten i helsetjenesten, derunder respekten for helsepersonellts ytringsfrihet. Det kan neppe gjøres ved å beordre helseledere til å oppføre seg annerledes. Sannsynligvis er de selv redde, for bare redde ledere oppfører seg slik DN Magasinet har dokumentert. Men politikere kan - og må - endre rammebetingelsene:

- Fjerne kvasimarkedet

Den kloke leder i en offentlig helsetjeneste setter ikke lojalitetsplikten overfor ledelsen på spissen. Han vet nemlig at kompetente og taleføre medarbeidere representerer livsviktige korreksjoner og kan berge ham fra å begå dumheter

- slutte å premiere flotte rapporter uten virkelighetsforankring
- aktivt redusere byråkratiet. Og fremfor alt: Politikerne må selv etterspørre erfaringer fra dem som står ved sykesengen - på bekostning av byråkrater, oppdragsforskere og konsulenter.

Torgeir Bruun Wyller, professor i geriatri ved Universitetet i Oslo, leder for Helsetjenesteaksjonen

Mer debatt på side 30-32 →

Svekker skatteetaten rettssikkerheten?
Tone Kaarbø

Ikke uetisk
Nicolay Skarning

Lav oljepris og global vekst
Ella Getz Wold

Italiensk bankredning
Ole Einar Stokstad

Misvisende «kjønnsforskjeller»
Erling Falk

DN 23. januar

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.